

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-366-8-40>

**PECULIARITIES OF SPEECH PREPARATION
OF OLDER PRESCHOOL CHILDREN WITH SEVERE SPEECH
DISORDERS FOR SCHOOL**

**ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ТЯЖКИМИ
ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ**

Sokolova H. B.

*Doctor of Psychology, Professor,
Professor at the Department
of Defectology and Physical
Rehabilitation
The State Institution "South Ukrainian
National Pedagogical University named
after K. D. Ushynsky"
Odesa, Ukraine*

Соколова Г. Б.

*доктор психологічних
наук, професор,
професор кафедри дефектології
та фізичної реабілітації
ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна*

Petkova S. I.

*Master's degree student in speciality
016 "Special education"
The State Institution "South Ukrainian
National Pedagogical University named
after K. D. Ushynsky"
Odesa, Ukraine*

Петкова С. І.

*здобувачка освітнього ступеня
магістра спеціальності
016 «Спеціальна освіта»
ДЗ «Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна*

Збільшення у популяції дітей з тяжкими порушеннями мовлення зумовлює пошуки різноманітних методів та засобів їх розвитку. Тяжкі порушення мовлення характеризуються не тільки порушенням мовленнєвої діяльності, але й вторинними недорозвиненнями. Мова йде про недорозвинення психічних пізнавальних процесів. Дані порушення зумовлюють проблеми у навчальній діяльності дітей зазначеної категорії.

Одним із обов'язкових компонентів готовності до навчання у школі є мовленнєва підготовка, тобто розвиненість усіх сторін мовлення майбутнього школяра. В процесі корекційно-розвивальної роботи з підготовки дітей з тяжкими порушеннями мовлення до навчання у школі використовуються різноманітні, сучасні технології, які

спрямовані продуктивно забезпечити всебічну та мовленнєву підготовку дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення до навчання у школі.

Сучасні технології підготовки старших дошкільників з тяжкими порушеннями мовлення до навчання у школі розглядалися наступними науковцями: О. Белова, А. Кравченко, Л. Куравська, О. Ласточкіна, Ю. Рібцун, Н. Семенюк та інші. Науковці стверджують, що з дітьми зазначеної категорії активно впроваджуються інноваційні технології як в процес логопедичної роботи так й у напрямку їх всебічного розвитку.

Для початку, доцільним вважаємо визначити сутність поняття «тяжкі порушення мовлення» (далі – ТПМ) у науковій літературі.

Так, на думку Е. Данілавічюте, ТМП – це мовленнєве порушення, яке відрізняється своєрідним розвитком різних компонентів структури мовленнєвої діяльності, що обумовлено наявністю базових розладів (поліморфної дислалії, дизартрії, ринолалії, алалії, афазії, заїкання), який на момент навчання у школі можуть мати різний ступінь впливу на загальний розвиток мовлення у сукупності з його трьома компонентами: фонетики, лексики, граматики [2, с. 31].

Як зазначає Л. Арнаутова ТПМ – це стійкі у своїх проявах відхилення мовленнєвої системи у дітей з нормальним розвитком слуху і без первинних порушень інтелекту [1, с. 60].

На думку Г. Якимчук, тяжке порушення мовлення – це «низка розладів мовлення, які супроводжуються загальним його недорозвитком тяжкого ступеня та характеризуються різко вираженою обмеженістю засобів мовленнєвого спілкування в умовах нормального слуху та збереженого інтелекту» [6, с. 87].

На основі аналізу наукових розвідок щодо сутності поняття «тяжкі порушення мовлення», робимо висновок, що зазначене мовленнєве порушення є комплексом різноманітних мовленнєвих порушень, які відрізняються тяжким перебігом, за умовою нормального слуху та збереженого інтелекту.

Перейдемо до визначення поняття «мовленнєва підготовка до школи» та розкриємо її сучасні технології.

О. Трифонова зазначає, що мовленнєва підготовка дітей до школи – це «особлива підготовка, що специфікою свого змісту стимулює інтелектуальну, емоційно-вольову, мотиваційну готовність дошкільнят та готовність у сфері спілкування. Вона передбачає достатню адаптацію дітей до умов шкільного навчання, до нових програмових вимог щодо засвоєння норм і правил мови, мовленнєвих дій, необхідних для опанування мовленнєвих умінь [5, с. 24].

Принагідно зазначити компетентну думку І. Максименко, який підкреслює, що на логопедичних заняттях зі старшими дошкільниками з важкими порушеннями мовлення важливо розвивати комплексно й мовлення дітей й їх дрібну моторику. Для цього доцільно використовувати пальчикові вправи [3, с. 171].

В свою чергу, Н. Семенюк називає такі інноваційні логопедичні технології, які доцільно використовувати в процесі підготовки старших дошкільників з ТПМ до школи: 1) арт-терапевтичні технології; 2) сучасні технології логопедичного і пальцевого масажу; 3) сучасні технології сенсорного виховання; 4) тілесно орієнтовані техніки; 5) Су-Джок терапія; 6) інформаційні технології. Н. Семенюк із зазначеною категорією дітей радить використовувати арт-терапію у вигляді музикотерапії, кінезітерапії, мнемотехніки та пісочної терапії. На думку Н. Семенюк, казкотерапія має змогу покращити процес підготовки до школи старшого дошкільника з ТПМ у мовленнєвому, соціальному та когнітивному напрямку. Науковець виокремлює наступні функції казкотерапії у цьому процесі: 1) формує комунікативні навички у дітей; 2) удосконалює лексико-граматичні засоби мовлення; 3) розвиває звукову сторону мовлення; 4) сприяє розвитку діалогічного і монологічного мовлення. Ефективною інновацією в процесі підготовки до шкільного навчання старших дошкільників із ТПМ, Н. Семенюк вважає мнемотехніку. Вона є оптимальним варіантом для розвитку пам'яті та мовлення дітей зазначеної групи. Мнемотехніка – це техніка запам'ятовування інформації на основі візуального мислення, за допомогою схем, таблиць тощо [4].

Отже, в процесі мовленнєвої підготовки до школи з дітьми старшого дошкільного віку із важкими порушеннями мовлення використовують різноманітні сучасні техніки підготовки. Зокрема: логоритміку, інтерактивні методи, пальчикові вправи, кінезіологічні вправи, арттерапію (музикотерапія, вокалотерапія, казкотерапія, пісочна терапія), мнемотехніку тощо.

Література:

1. Арнаутова Л. В., Абакуменко О. В. Корекція тяжких порушень мовлення у дітей дошкільного віку з урахуванням показників електроенцефалографії. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. № 2. С. 60–66.

2. Данілавічюте Е. Програмне забезпечення процесу опанування англійської мови учнями 1–4 класів з тяжкими порушеннями мовлення. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2014. № 3. С. 30–40.

3. Максименко І. А., Озацька Ж. О. Створення оптимальних умов для формування готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі. *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи* : матеріали ІІ Всеукраїнського науковопрактичного семінару (м. Київ, 20 травня 2021 р.). Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2021. С. 171–175.

4. Семенюк Н. М. Використання інноваційних технологій в групі дітей із порушеннями мовлення. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01009khn-de9b.doc.html> (дата звернення: 05.07.2023).

5. Трифонова О. Компетентнісний підходу мовленнєвій підготовці дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі : навчально-методичний посібник. Одеса : «Лерадрук», 2021. 206 с.

6. Якимчук Г. В. Робота логопеда з батьками дитини з тяжкими порушеннями мовлення. *Логопедія*. 2018. № 13. С. 87–94.